

# Vi løfter i fællesskab

HELLE DAAE HAUERSLEV, HERDIS DAMGAARD ANDERSEN, KATRINE BOLSMAND LINDE & LOTTE PILGAARD, ALLE KONSULENTER I KOMPETENCECENTER FOR LÆSNING, THISTED KOMMUNE

I Thisted Kommune har fælles retningslinjer og tiltag indenfor IT og læsning været med til at løfte indsatsen i forhold til folkeskolens ordblind elever. Et team af konsulenter afholder kurser i brugen af læse- og skriveteknologi for at give ordblind elever mulighed for at deltage på lige fod med de andre i klassen. Lærerne klædes på både teknisk og didaktisk for at skabe de bedst mulige rammer for de ordblind elevers undervisning. Målet er, at alle ordblind elever tilbydes en ensartet indsats, uanset hvilken folkeskole de måtte befinde sig på. I denne artikel præsenteres Thisted Kommunes velfungerende læsepolitik og de affødte konkrete tiltag, som Kompetencecenter for Læsning (KCL) tilbyder i samarbejde med kommunens skoler.

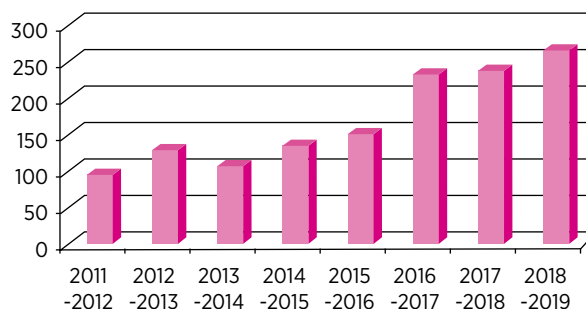
**Målet er, at alle ordblind elever tilbydes en ensartet indsats, uanset hvilken folkeskole de måtte befinde sig på.**

## Langsigtet tænkning i Thisted Kommune

Thisted Kommune ligger i Nordvestjylland og er arealmæssigt en af de største kommuner i Danmark. Der er 70 km fra den sydligste del af kommunen til den nordligste. Der er i alt 16 folkeskoler, hvoraf de syv er overbygningsskoler. I dette skoleår er der ca. 4.500 elever i folkeskolerne i Thisted Kommune. Løbende er der implementeret en visionær og langsigtet plan for skoleområdet, der har betydet, at vi nu kan tilbyde en ensartet indsats for alle ordblind elever på kommunens folkesko-

ler. Det blev i fællesskab besluttet, at kommunen skulle have:

*En fælles digital it-strategi*, der betyder, at alle folkeskoleelever får udleveret deres egen enhed (i 0.-2. klasse: en iPad, og i 3.-10. klasse: en Chromebook). Det betyder også, at Kompetencecenteret ikke skal indkøbe it-rygsække, hvilket var en stor post i centerets økonomi i forhold til, hvor mange elever vi før kunne optage (se Figur 1). Google Apps for Education er den valgte onlineplatform, og der er indkøbt cloudbaseret læse- og skriveteknologi (LST) til alle elever. På alle skoler er OCR-behandlingsprogrammet AutoStore installeret på kopimaskinerne.



Figur 1. Antal optagne elever på Kompetencecenter for Læsning de sidste syv år. Fra skoleåret 2016-2017 fik alle elever udleveret en enhed, hvilket forklarer den eksplosive stigning i antal elever på kursus.

*En fælles læsepolitik*, der revideres hvert andet år. Dette betyder, at der er ens testprocedurer fra 0. til 9. klasse. Stort set alle ordblind elever bliver opdaget og tilbudt optagelse på Kompetencecenter for Læsning, uanset hvilken folkeskole eleven går

på. Vi har i de senere år set færre elever, der diagnosticeres senere i skoleforløbet.

## Vi har i de senere år set færre elever, der diagnosticeres senere i skoleforløbet.

*Et fælles læsevejledernetværk* med Kompetencecenteret som tovholder. Det er læsevejlederne, der fungerer som bindeled mellem skole og Kompetencecenteret. Læsevejlederne tester eleverne med de individuelle test, samler beskrivelserne af eleverne og sender ansøgninger til Kompetencecenteret. De har tæt kontakt til de ordblinde elever og deres lærere.

*Et fælles Kompetencecenter for Læsning<sup>2</sup>*, som alle 16 folkeskoler afgiver en del af deres ressourcer for at have. Centeret har base på Koldby Skole og ledes af skolelederen for Koldby Skole. Tilbuddet fra Kompetencecenteret er et mobilt tilbud, hvor eleverne undervises på egne skoler for at sikre en bedre transferværdi.

### Fælles retning og ensartethed indenfor læse- og skriveundervisning

Thisted Kommunes læsepolitik blev udarbejdet i et samarbejde mellem Hanne Beermann (lektor ved Professionshøjskolen UCN) og tre af kommunens læsevejledere, hvoraf én var konsulent på Kompetencecenteret.

Målet var:

- ▶ at kvalificere læse- og skriveundervisningen, så læseforståelsen øges gennem hele skoleforløbet
- ▶ at følge alle elevers læseudvikling tæt, så alle elever får succes med læsning
- ▶ at kvalificere fagundervisningen, så eleverne lærer fag gennem sprog – og sprog gennem fag
- ▶ at implementere IT og digitale redskaber i undervisningen, så elevernes læsekompetence fremtidssikres, og alle elevers læringsmuligheder optimeres.

Læsepolitikken er en fælles rettesnor, der skal sikre, at læse- og skriveindsatsen får et mere ensartet præg på alle kommunens skoler. Den indeholder inspiration til forskellige hensigtsmæssige tiltag i undervisningen for alle lærere i alle fag.

I forhold til kommunens læsevejledere indeholder læsepolitikken en beskrivelse af læsevejlederens funktion og virke, og der er udarbejdet en fælles evalueringsplan, så alle skoler følger den samme testprocedure fra 0. til 9. klasse som et minimum. Dette har bevirket, at der er et fælles sprog og vurderingsgrundlag i forhold til elever med læse- og skrivevanskeligheder. Derudover opdages disse elever tidligere i skoleforløbet, og der iværksættes en ensartet indsats så hurtigt som muligt. Læsevejlederne er organiseret i et stærkt netværk, der har til formål at kvalificere og styrke vejlederfunktionen på de enkelte skoler.

Elever, der i 0. og 1. klasse identificeres som værende i risiko for at udvikle læsevanskeligheder, tilbydes en målrettet indsats i form af Tidlig Læse Hjælp-kurser (TLH). Kurset tilrettelægges som undervisning af 5 x 30 minutter på hold af max. 3 elever og gennemføres i foråret på 1. klassetrin og/eller efteråret i 2. klasse. Elever indstilles til disse kurser i et samarbejde mellem læsevejleder, TLH-lærere og dansklærere. Alle kommunens skoler har en kompetent læseunderviser, der varetager TLH- undervisningen. TLH-lærerne er også samlet i et fælles netværk, så de kan videndele og erfaringsudveksle på tværs af skolerne.

Elever, som på trods af forebyggende indsatser ikke udvikler hensigtsmæssige læse- og skrivekompetencer, bliver testet yderligere. De elever, der i slutningen af 3. klasse diagnosticeres ordblinde, ansøges der plads til i Kompetencecenter for Læsning. Læsevejleder, klasselærer og forældre udfylder ansøgningsskemaet og vedlægger dokumentation for tidligere indsatser, deres effekt og relevante testrapporter (se Figur 2). Kompetencecenteret forestår visitationen, og eleven tilbydes kursus i løbet af 4. klasse.

### Udfyldning af ansøgningsskema udarbejdet af Kompetencecenter for Læsning

Klasselæreren/læsevejlederen og forældrene beskriver eleven og de indsatser, der indtil nu har været sat i værk.

Underskrift fra forældre, læsevejleder og skoleleder.

Følgende test *skal* vedlægges ansøgningen:

- ▶ Resultat af risikotest for ordblindhed i hhv. slutningen af 0. klasse, medio 1. klasse og slutningen af 1. klasse (fra årgang 2012 og frem).
- ▶ Resultat af DVO-screening
- ▶ Resultat af Testbatteriet
- ▶ Resultat af National test i dansk i 2. klasse
- ▶ Resultat af Ordblindedtesten

Følgende *må* gerne vedlægges:

- ▶ Børnehaveklasselederens opgørelse af sprogvurderingen i børnehaveklassen
- ▶ Resultatet af Tidlig Læse Hjælp
- ▶ Bogstavkendskab
- ▶ Seneste Nationale matematiktest
- ▶ Andet, som skolen finder relevant

*Figur 2. Oversigt over indhold, der skal vedlægges ansøgningsskemaet ved optagelse af elev på grundkursus i 4. klasse.*

## Kompetencecenter for Læsning er et mobilt tilbud

Kompetencecenter for Læsning er et mobilt tilbud til kommunens folkeskoler. Centeret har som formål at løfte den faglige kvalitet i forhold til at inkludere og undervise ordblinde elever på egne skoler, så de bliver så dygtige, som de kan blive.

Fire fuldtidskonsulenter er tilknyttet centeret og har hver deres primære kontaktskoler, som de kører ud til og underviser elever på, og hvor de rådgiver og informerer forældre, giver lærere vejledning og afholder kurser, sparrer med læsevejlederne og har kontakten til skolelederne. Ved at konsulenterne er ude på elevens skole, kan eleverne således stadig være en del af klassen og det sociale liv, da frikvarterer og lignende afholdes

sammen med klassekammeraterne. Transferværdien af kurserne øges, da noget af undervisningen foregår i klassen og dermed giver mulighed for at hjælpe eleverne med at implementere værktøjerne i den almindelige undervisning.

## Transferværdien af kurserne øges, da noget af undervisningen foregår i klassen og dermed giver mulighed for at hjælpe eleverne med at implementere værktøjerne i den almindelige undervisning.

At konsulenten bliver et kendt ansigt på skolen, har mange fordele: Flere lærere henvender sig uopfordret, selvom det ikke er deres elever, der er på kursus; eleverne har lettere ved at 'kigge ind' og opsøge hjælp i forhold til deres LST; og forældrene ved, hvilken kontaktperson de skal henvende sig til.

Kompetencecenterets nyeste tiltag er at rådgive og vejlede lærere og pædagoger i indskoling. Med den nye sprogvurdering og risikotest for ordblindhed i børnehaveklassen, der kan styrke tidlig identifikation af ordblindhed, vil en tidlig forebyggende indsats i indskoling give rigtig god mening i forhold til at understøtte det arbejde, som skolerne allerede nu gør for de elever, der har svært ved at knække læsekoden. Det vil give os mulighed for at hjælpe eleverne, inden de når at opleve for mange nederlag og frustrationer over vanskelighederne ved det danske skriftsprog.

## Grundforløb for den ordblinde elev

Grundkurset i 4. klasse består af en blanding af observation, samtale og kursus. Samtalen handler om elevens erkendelse, styrker og udfordringer. Kurset er et intensivt kursus på et lille hold i, hvordan eleven kan anvende kompenserende IT, så det er muligt at arbejde med de samme opgaver og materialer som resten af klassen. Desuden bistår Kompetencecenteret med hjælp til at bruge værktøjerne i undervisningen efterfølgende. Grundkurset har sammenlagt en varighed af tre uger.

I starten af kursusforløbet afholdes et møde med klasselæreren/teamlærerne, hvor observationer drøftes og sammenholdes med lærerens kendskab til elevens styrker, udfordringer, it-kompetencer samt sociale og faglige kompetencer. Herudfra besluttes tiltag, og det aftales, hvilke materialer der under kurset arbejdes med i klassen, så eleven kan arbejde i de samme materialer på kurset. På baggrund af dette møde tilrettelægges et intensivt kursusforløb af ni dages varighed, hvor eleven modtager undervisning i fem lektioner på et lille hold udenfor klassen. Resten af dagen er eleven med i de almindelige timer i klassen.

På kurset læres de grundlæggende teknikker inden for LST, såsom oplæsning, læsehastighed, ordforslag, ordbog osv. Eleven introduceres også for muligheden for tale-til-tekst, der anvendes skriveskabeloner, og eleven lyttelæser bøger på Nota. Der arbejdes på en grundlæggende fortrolighed med Chromebooken og Google Apps for Education, og elevens smartphone inddrages som et værktøj både i og uden for skolen. Der arbejdes både på læringsplatforme og i elevens skolebøger, som vi på kurset henter ned digitalt fra Nota eller materialebasen.

## Fokus er på at hjælpe eleven med at anvende teknologierne i forskellige undervisningssituationer.

For at sikre transferværdien er konsulentent med i klassen i de sidste to dage, hvor fokus er på at hjælpe eleven med at anvende teknologierne i forskellige undervisningssituationer. Der afholdes et afslutningsmøde med klasselæreren/teamlærerne med udgangspunkt i specifikke råd og vejledning for den enkelte elev i forhold til det fremadrettede arbejde i undervisningen. Konsulentent udarbejder på baggrund af dette et kursusbevis. Dokumentet kan ses som en inspiration til skolens udarbejdelse af en handleplan for eleven samt som en støtte til eleven og dennes forældre.

Forældrene inviteres til et afslutningsmøde sammen med deres barn, hvor barnet viser, hvordan han/hun nu arbejder ud fra de lærte teknikker og

strategier. Her er der plads til, at forældrene kan stille spørgsmål og blive vejledt i, hvordan de bedst kan understøtte deres barn ud fra barnets udfordringer.

Sidst på skoleåret besøger konsulentent eleven en enkelt dag for at følge op på grundkurset og sikre sig, at der ikke er tekniske udfordringer eller andet, der gør, at eleven ikke får brugt hjælpemidlerne optimalt. Der kan også være kommet nye opdateringer eller andre gode programmer og teknikker, som eleven her vil blive klædt på til.

## Opfølgingskurser

For hele tiden at dygtiggøre eleven og understøtte dennes udvikling følger konsulentent eleven fra grundkurset i 4. klasse frem til og med 8. klasse (se Figur 3). Der arbejdes gennem hele forløbet på at støtte og udvikle elevens selverkendelse i forhold til at være ordblind. Konsulentent hjælper eleven til at se fremskridtene og at fokusere på alle de andre ting, som eleven er god til, hvor han/hun ikke har et handicap.

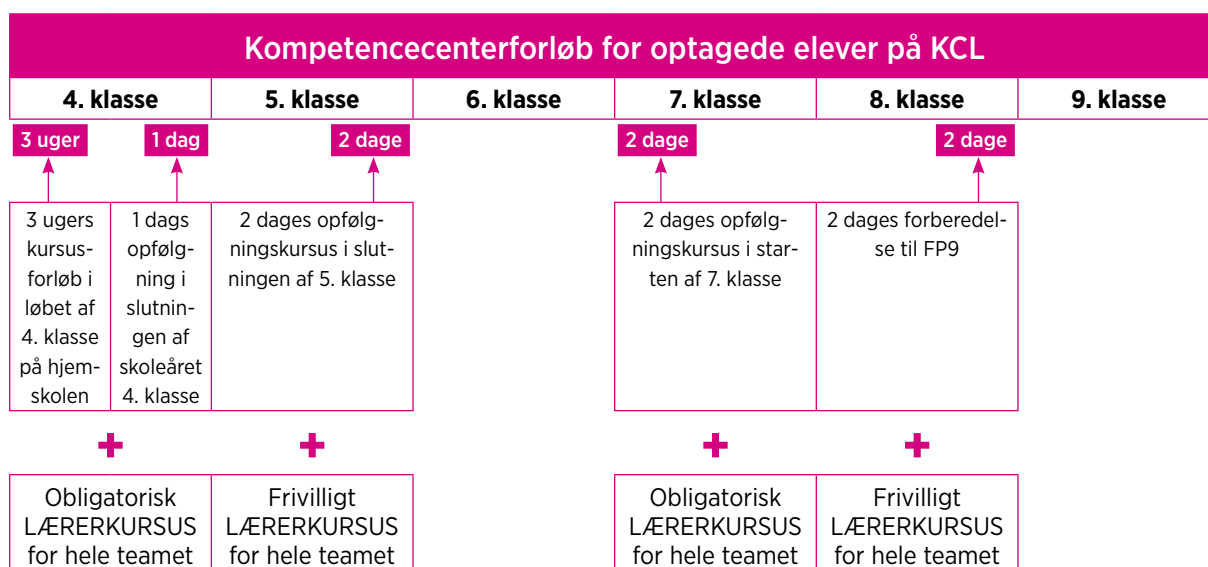
## Elevers nøglepersoner

I dagligdagen er det lærerne og forældrene, som eleven primært har kontakt med. Det er derfor vigtigt, at disse nøglepersoner er klædt på til at kunne støtte eleven.

I forbindelse med grundkurset i 4. klasse og opfølgingskurset i 7. klasse afholdes et obligatorisk lærerkursus for alle de lærere, der er tilknyttet eleven. Kurset er af halvanden times varighed og indeholder en teknisk gennemgang af de forskellige hjælpemidler/programmer samt didaktisk rådgivning og vejledning i forhold til at skabe en mere ordblindevenlig undervisning.

Derudover er der mulighed for, at der afholdes lærerkurser i forbindelse med de øvrige opfølgingskurser. Der udbydes også forskellige tekniske kurser for lærere og skolepædagoger i det kommunale kursuskatalog.

I forhold til forældrene afholdes der i starten af skoleåret to forældremøder:



Figur 3. Oversigt over kursusforløb fra 4. til 8. klasse.

Et møde for forældrene til de elever, der er optaget på grundforløbet i 4. klasse, hvor forældrene informeres om grundkursets forløb, og de får en beskrivelse af det kontinuerlige arbejde frem mod 9. klasse. På forældremødet deles forældrene op i små grupper, hvor de med udgangspunkt i en struktureret samtale får mulighed for at få italesat og delt deres tanker og bekymringer med forældre i samme situation. Forældrene tilbydes i forlængelse af forældremødet et teknisk kursus i de programmer og hjælpemidler, som eleverne lærer på kurset.

Et møde for forældrene til eleverne i 7. klasse, hvor forældrene informeres om rettigheder og regler for elever, der går til prøve på særlige vilkår, og får oplysning om SPS-støtte på efterskoler/videregående uddannelser og lignende. Der tilbydes ligeledes et teknisk kursus.

## Den digitale læsning

I en tid med meget begejstring for teknologi er det lettere for ordblinde at anvende deres hjælpemidler uden at blive udstillet, da alle andre også sidder med computere og høretelefoner. Meget undervisningsmateriale ligger på læringsportaler, hvor den ordblinde kan anvende LST. Den ordblinde elev kan indtale sms'er, få nyheder og sms'er læst op på telefonen, høre lydbøger og meget andet, hvormed handicappet som udgangspunkt mindskes.

## Men selvom undervisningen bliver mere digital, er lykken ikke gjort.

Men selvom undervisningen bliver mere digital, er lykken ikke gjort. Det kræver hårdt arbejde, træning og eksplicit undervisning at lære at anvende hjælpemidlerne, så man kan arbejde og deltage på lige vilkår med klassekammeraterne. Eleven skal lære strategier til at planlægge og gennemføre sit skolearbejde på andre måder end sine klassekammerater. Udover at det tager længere tid, når alt skal downloades og åbnes på computeren, sker der også en kognitiv forandring for eleven, når denne skal anvende LST i sin læringsproces. Læseadfærd ændrer sig, når vi læser på skærm, da skærmlæsning lægger op til en overfladisk, orienterende læsning og søgning efter hurtige svar. Det betyder, at det er sværere at opnå samme fordybelse og indlevelse, når man læser på skærm, hvilket påvirker tekstforståelsen og hukommelsen af det læste negativt. Det kræver derfor digitale læsestrategier og LST-strategier, når man som ordblind elev er nødsaget til at læse alt på skærmen, og dette skal eleven undervises i. Derudover ændrer selve læseprocessen sig også, når afkodningen bliver en teknologibaseret ydre proces baseret på lytning frem for en indre kognitiv proces. Dette kan medføre udfordringer og vanskeligheder med at finde rundt i teksten, når den primært bliver op-

fattet som lyd (Svendsen, 2016). Eleven skal altså, udover et fagligt overblik, også have et teknisk og strategisk overblik. Et overblik, der skal hjælpe eleven til at vurdere, hvilke strategier der skal bruges for at komme i mål med forskellige typer af opgaver, når det hele foregår digitalt. Thisted Kommunes stærke læsepolitik, hvor kompetencecenter og skoler løfter i fællesskab, er et samlet bud på, hvordan vi kan styrke eleveres tekster og teknologi i skolen.

## Referencer

*Læsepolitik, Thisted Kommune* (2017). Hentet fra Kompetencecenter for Læsning, Thisted Kommune. Lokaliseret d. 12. juli 2019 på: <https://drive.google.com/drive/folders/OB6MdqWJuAS-DqNy1pUGd5SF1pQkE>

*Retningslinier KCL*. (u.d.). Hentet fra Kompetencecenter for Læsning, Thisted Kommune: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/OB6MdqWJuASDqbm5jZDRxQV9GTVk>

Svendsen, H. B. (2016). *Teknologibaseret læsning og skrivning i folkeskolen*. Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

## Noter

- 1 For yderlig information om Kompetencecenter for Læsning og Thisted Kommunes læsepolitik:



QR 1: *Kompetencecenter for Læsning, Thisted Kommune*



QR 2: *Ansøgningssskema 4. klasse*



QR 3: *Læsepolitik, Thisted Kommune*



QR 4: *Retningslinjer for KCL, Thisted*